

УДК 930.253:[778.14+004.93](477)

Марина Бандура

РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТУ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ «ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВНОГО ФОНДУ»

У статті висвітлено процес розроблення стандарту Державної архівної служби України «Порядок створення страхового фонду документів Національного архівного фонду».

Ключові слова: стандарт, нормативна база, документ Національного архівного фонду, страховий фонд документів Національного архівного фонду.

Завданням людства є збереження для наступних поколінь безцінної інформації, її носіїв та забезпечення доступності інформації. Обираючи серед наявних способів найкращі, надійні та ефективні, більшість країн світу створює свої національні програми зберігання інформації, які дозволяють не лише зберегти фонди, але й грамотно поєднувати можливості сучасних електронних і мікрографічних систем.

Одним із головних завдань, що стоять сьогодні перед архівними установами, є надання користувачам широкого доступу до архівних документів та забезпечення надійності їх збереженості.

Проблема збереження документної інформації на сьогодні є надзвичайно актуальною. Одним із шляхів вирішення проблеми збереження документів Національного архівного фонду (далі – НАФ) є створення страхового фонду на випадок пошкодження чи втрати оригіналів документів¹.

Для вдосконалення вимог до порядку створення страхового фонду документів НАФ та підвищення якості робіт зі створення цього фонду документів НАФ розробниками було проведено наукові дослідження щодо відповідності сучасним потребам та чинному законодавству встановленого порядку створення страхового фонду документів НАФ.

Підставою для розроблення СОУ 01.140.20-22892594-002:2014 «Порядок створення страхового фонду документів Національного архівного фонду» було рішення Нормативно-методичної комісії Державної архівної служби України від 24 листопада 2011 року, протокол № 1.

Згідно з ДСТУ 1-5:2003 «Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів», процес розроблення державних стандартів складається з п'яти етапів: організації розроблення стандартів, розроблення проекту стандарту першої редакції, розроблення проекту остаточної редакції, затвердження та державна реєстрація, видання стандарту².

Під час дослідження основний акцент було зроблено на вивченні законодавства з питань

створення страхового фонду документів НАФ в Україні³, вітчизняної бази стандартів⁴, методичних рекомендацій⁵, положень⁶, інструкцій⁷, а також інформаційно-аналітичних документів у сфері стандартизації Держспоживстандарту України⁸. Крім того, були використані й публікації вітчизняних та зарубіжних фахівців в архівній галузі, які розглядали загальні основи створення страхового фонду, стан, проблеми та перспективи розвитку стандартизації в архівній галузі⁹.

Завдання полягало у розробленні та впровадженні стандарту, що забезпечить встановлення єдиних вимог до порядку створення страхового фонду документів НАФ, а саме:

- порядку підготовки документів НАФ для страхового копіювання;
- порядку виконання робіт зі страхового копіювання документів НАФ;
- передавання страхових копій документів НАФ на зберігання та їх облік;
- звітність про виконання робіт зі створення страхового фонду документів НАФ.

Об'єктом стандартизації в розробленому УНДІАСД стандарті стали порядок створення страхового фонду документів НАФ.

Метою науково-дослідної роботи було розроблення стандарту щодо порядку створення страхового фонду документів НАФ, адже відповідно до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», власники документів НАФ або уповноважені ними юридичні чи фізичні особи зобов'язані створювати копії для страхового фонду і фонду користування ними у випадках, передбачених законом¹⁰.

Стандарт має визначені складові: «Сфера застосування», «Нормативні посилання», «Терміни та визначення понять», «Позначки та скорочення», «Загальні положення», «Порядок підготовки документів НАФ для страхового копіювання», «Порядок виконання робіт зі страхового копіювання документів НАФ», «Зберігання та облік

страхових копій документів НАФ», «Звітність про виконання робіт зі створення страхового фонду документів НАФ», 13 додатків, в яких міститься матеріал, що доповнює положення стандарту (схеми, таблиці, зразки бланків документів).

Для досягнення мети проаналізовано чинні нормативно-правові, нормативні документи щодо порядку підготовки документів НАФ для страхового копіювання (визначені черговість страхового копіювання та алгоритм підготовки документів НАФ для страхового копіювання документів НАФ), порядку виконання робіт зі страхового копіювання документів НАФ (визначено технічні вимоги до виготовлення мікрофільму страхового фонду документів НАФ, встановлено основні розміри та розміщення мікрозображень на рулонних мікрофільмах і мікрофішах та досліджено порядок побудови мікрофільму на рулонній плівці). Також охарактеризовано умови зберігання страхового фонду (параметри температурно-вологісного режиму в спеціальному архівосховищі), облік страхових копій документів НАФ, контроль технічного стану страхового фонду документів НАФ.

Під час науково-дослідної роботи використано існуючі загальнонаукові методи (аналізу та синтезу, системного підходу, спостереження, порівняння й узагальнення). Використання цих методів дозволило:

- уточнити правила, розробити алгоритм підготовки документів НАФ для страхового копіювання відповідно до змін у законодавчій базі України;
- розробити форми таких документів: Схема побудови допечатки, що вклеюється в кінець рулону мікрофільму страхового фонду документів НАФ; Таблиця типорозмірів кроку та поля кадру на мікрофіші та ін.;
- визначити вдосконалений порядок виконання робіт зі страхового копіювання.

Вивчався також і досвід створення страхового фонду документів НАФ в архівних установах, оскільки вимоги стандарту є обов'язковими для центральних архівних установ, а також інших архівних установ, які відповідно до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» здійснюють зберігання документів НАФ та їх страхове копіювання.

Проект стандарту двічі розсилався таким установам, як: Державна архівна служба України (Укрдержархів), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України), Центральний державний кінофотофоноархів Ук-

раїни імені Г. С. Пшеничного (ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного), Державний центр збереження документів НАФ (ДЦЗД НАФ), Науково-дослідний, проектно-конструкторський та технологічний інститут мікрографії (НДІ мікрографії) з метою отримання відгуків та погодження.

Результатом дослідження є стандарт Державної архівної служби України, розроблений із врахуванням важливих рекомендацій, пропозицій та зауважень провідних фахівців архівної галузі.

Результати роботи викладено у звіті про НДР та реалізовані у новій редакції проекту СОУ.

Розроблений стандарт забезпечить чітку організацію і послідовність виконання робіт зі створення страхового фонду документів НАФ. Результати проведеної роботи мають застосувати центральні архівні установи, а також інші архівні установи, які відповідно до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» здійснюють зберігання документів НАФ та їх страхове копіювання. Застосування розроблюваного стандарту сприятиме ефективному управлінню процесами створення страхового фонду документів НАФ, своєчасному виявленню недоліків в організації роботи.

¹ Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – Ст. 86. – В редакції Закону від 13 груд. 2001 р. № 2888-ІІІ; зміни внесено згідно із Законами України від 22 груд. 2006 р. № 534-V; від 2 груд. 2010 р. № 2756-VI; від 5 лип. 2013 р. № 5068-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5461-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5463-VI.

² Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів : ДСТУ 1.5:2003.

³ Про стандартизацію: Закон України від 1 груд. 2005 р. № 3164-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 145. – Зміни внесено згідно із Законами України від 1 чер. 2010 р. № 2289-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5463-VI; Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – Ст. 86. – В редакції Закону від 13 груд. 2001 р. № 2888-ІІІ; зміни внесено згідно із Законами України від 22 груд. 2006 р. № 534-V; від 2 груд. 2010 р. № 2756-VI; від 5 лип. 2013 р. № 5068-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5461-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5463-VI; Про затвердження Правил роботи архівних установ України: затв. наказом М-ва юстиції України від 8 квіт. 2013 р. № 656/5: зареєстр. у М-ві юстиції України 10 квіт. 2013 р. за № 584/23116; Про страховий фонд документації України: Закон України від 22 берез. 2001 р. № 2332-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 20. – Ст. 101. – Зміни внесено згідно із Законами України від 11 січ. 2005 р. № 2310-IV; від 17 трав. 2012 р. № 4731-VI; від 16 жовт. 2012 р. № 5461-VI.

⁴ Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004; Документи з паперовими носіями. Правила зберігання Національного архівного фонду: технічні вимоги : ГСТУ 55.001-98; Носії магнітного запису. Терміни та визначення : ДСТУ 2813-94; Пакування та маркування. Терміни та визначення : ДСТУ 2887-94; Репрографія. Микрографія. Микрофильмы рулонные. Основные размеры и размещения микроизображений : ГОСТ 13.1.104-93; Репрографія. Термины и определения : ГОСТ 13.0.002-84; Репрографія. Микрографія. Микроформы архивных документов. Общие технические условия : ГОСТ 13.1.107-2005; Репрографія. Микрографія. Пленки галогенидосеребряные. Технические условия : ГОСТ 13.1.301-86; Микрографія. Словник термінів. Частина 02. Розташування зображень та методи зйомки : ДСТУ ISO 6196-2:2004; Микрографія. Словник термінів. Частина 04. Матеріали та пакування : ДСТУ ISO 6196-4:2004; Микрофильм страхового фонду документації. Технічні умови : ТУ У 20.5-37552598-001:2012 та ін.

⁵ Методичні рекомендації щодо створення та організації страхового фонду унікальних і особливо цінних документів з паперовою основою / Держкомархів України, Від. зберігання та обліку НАФ. – К., 2001. – 16 с.; Методичні рекомендації зі страхування документів НАФ їх власниками або уповноваженими ними юридичними чи фізичними особами / Держ. архів. служба України, УНДІАСД; уклад. С. Г. Кулешов. – К., 2011. – 37 с.; Вплив копіювально-розмножувальної техніки на збереженість архівних документів [Електронний ресурс] : метод. рекомендації / Держ. архів. служба України, УНДІАСД; уклад.: О. Я. Гаранін, Н. М. Христова, І. В. Срібняк. – К., 2012. – 28 с. – Режим доступу: <http://undiasd.archives.gov.ua/doc/mr-vpluvtex.pdf>. – Назва з екрана.

⁶ Положення про умови зберігання архівних документів : затв. наказом Держкомархіву України від 15 січня 2003 р. № 6 : зареєстр. у М-ві юстиції України 4 лют. 2003 р. за № 89/7410 // Вісник Держкомархіву України. – 2003. – Вип. 1. – С. 43–55; Положення про порядок надання державними архівними установами допомоги юридичним особам і громадянам, які є власниками документів Національного архівного фонду, в поліпшенні умов зберігання, реставрації, консервації, створенні страхового фонду і фонду користування документів : затв. наказом Головархіву України від 6 серпня 1997 р. № 40 : зареєстр. у М-ві юстиції України 9 жовт. 1997 р. за № 465/2269 // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 42. – С. 129; Положення про Державний центр збереження документів Національного архівного фонду [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва юстиції України від 21 трав. 2012 р. № 757/5. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0757323-12>. – Назва з екрана; Положення

про Державну архівну службу України [Електронний ресурс] : затв. указом Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 407/2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/407/2011>. – Назва з екрана; Положение о создании и организации страхового фонда копий особо ценных документов государственных архивов. – М. : Главрхив СССР, 1981. – 50 с.

⁷ Инструкция о порядке создания и хранения страховых копий особо ценных и уникальных документов Национального архивного фонда Республики Беларусь : утв. постановлением М-ва юстиции Республики Беларусь от 24 мая 2012 г. № 146. – Мн., 2012. – 18 с. – Режим доступа: <http://www.pravo.by/pdf/2012-65/2012-65%28035-053%29.pdf>. – Загл. с экрана; Інструкція з організації обліку страхового фонду і фонду користування у ЦДАВО України. – К., 2010. – 15 с.; Інструкція з організації державного обліку кіновідеофотофонодокументів, унікальних документів та страхових копій до них у держархіві Миколаївської області / Держархів Миколаїв. обл.; уклад. Чернова С. П. – Миколаїв, 2010. – 39 с.

⁸ Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів : ДСТУ 1.2:2003; Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів : ДСТУ 1.5:2003.

⁹ Христова Н. М. Стандартизація в архівній справі: проблеми та перспективи // Студії з архів. справи та документознавства. – 2004. – Т. 12. – С. 75–78; Кисельова Л. А. Визначення європейських стандартів у сфері архівної справи і діловодства // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 4/5. – С. 142–150; О कोरोкова Л., Левченко Л. Створення страхового фонду на цифрових носіях в Держархіві Миколаївської області (з досвіду роботи) // Студії з архів. справи та документознавства. – 2000. – Т. 6. – С. 85–87; Тарасов В. Питання забезпечення збереженості документів архівного фонду Російської Федерації і шляхи їхнього вирішення // Студії з архів. справи та документознавства. – 2000. – Т. 6. – С. 27–29; Ледовская О. А. Архивисты обсудили проблемы сохранности документов [о Республиканском совещании по вопросам создания страхового фонда и фонда пользования документов Национального архивного фонда Республики Беларусь, Минск, 20 мая 2008 г.] // Архивы и делопроизводство. – 2008. – № 4. – С. 91–94.

¹⁰ Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – Ст. 86. – В редакції Закону від 13 груд. 2001 р. № 2888-ІІІ; зміни внесено згідно із Законами України від 22 груд. 2006 р. № 534-V; від 2 груд. 2010 р. № 2756-VІ; від 5 лип. 2013 р. № 5068-VІ; від 16 жовт. 2012 р. № 5461-VІ; від 16 жовт. 2012 р. № 5463-VІ.

В статтю розглядається процес розробки стандарту Государственной архивной службы Украины «Порядок создания страхового фонда документов Национального архивного фонда».

Ключевые слова: стандарт, нормативная база, документ Национального архивного фонда, страховой фонд документов НАФ.

The article highlights the process of development of the standard for the State Archival Service of Ukraine «The Order of Creation of the Security Fund of Documents of the National Archival Holdings»

Key words: the standard, the regulatory framework, the document of the National Archival Holdings, the Security Fund of Documents of the National Archival Holdings.